

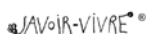
SAVOIR-VIVRE®

Creat cu pasiune și savoir-faire. Un volum Baroque Books & Arts®.

JEAN D'ORMESSON
ȘI VOI TRĂI MEREU

traducere din limba franceză de
MIRCEA VASILESCU

Colecție coordonată de Dana MOROIU

Jean d'Ormesson
ET MOI, JE VIS TOUJOURS
© Editions Gallimard, Paris, 2018

© Baroque Books & Arts®, 2019

Imaginea copertei: Stela LIE
Concepție grafică © Baroque Books & Arts®
Corector: Rodica CREȚU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

D'ORMESSON, JEAN

Și voi trăi mereu / Jean d'Ormesson;

trad. din lb. franceză de Mircea Vasilescu. - București: Baroque Books & Arts, 2019

ISBN 978-606-8977-33-1

I. Vasilescu, Mircea (trad.)

821.133.1

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Niciun fragment din această lucrare și nicio componentă grafică nu pot fi reproduse fără acordul scris al deținătorului de copyright, conform Legii Dreptului de Autor.

Toată succesiunea oamenilor, de-a lungul atâtor secole, trebuie considerată ca același om care subzistă mereu și care învață continuu.

PASCAL

Cunosc tot ce pot simți oamenii, de la mic la mare... Sunt, în fond, fiecare nume al istoriei.

NIETZSCHE

*Da, eu sunt, dragi copii,
Eu sunt evreul rătăcitor...
Fiecare moare când îi vine rândul,
Și eu voi trăi mereu.*

ANONIM

STĂPÂNUL FOCULUI ȘI OMUL CU LUPUL

Multă vreme am rătăcit printr-o pădure întunecată. Eram aproape singur. Câțiva vecini, niciun prieten. Ca să spun așa, niciun părinte. Abia mi-am cunoscut mama care mă hrănise la sân. Nici măcar n-am avut timp să mă atașez de ea. Tata nu era niciodată acolo. Se plimba, se ținea după fete, se bătea, vâna. A dispărut și el destul de repede. La douăzeci de ani, cred, sau poate la douăzeci și cinci. Cine ar putea spune? Pentru mine cel puțin, mitul tatălui nu însemna mare lucru. Aveam o familie nu prea numeroasă. N-aveam cui să mă confesez. Vorbeam foarte puțin. Mai ales când îmi era rău, când îmi era foame sau sete, când aveam poftă de ceva. Foloseam foarte puține cuvinte. Atât cât îmi amintesc din copilăria mea îndepărtată, nu mă gândeam la nimic. Doar să supraviețuiesc. Făceam față vieții. Era dură. Într-o natură încă virgină unde nici vorbă nu putea fi de oraș, de uzine sau de lucrul ăsta minunat, complicat și putred pe care îl numiți civilizație, mă apăram deja destul de bine. Eram abil și puternic. Îmi plăcea să mă joc. Mă urcam în copaci și construiam în ei cabane.

Un unchi sau un bunic de treizeci sau treizeci și cinci de ani, care îmi părea foarte în vârstă, care fără îndoială o iubise pe mama și care, cine știe, poate era chiar tatăl meu, mă luase în grijă înainte de a muri foarte bătrân doi sau trei ani mai târziu. El este cel care m-a hrănit. Cu fructe, cu smochine, cu pești din lac sau din râu, cu rămășițe din gazelele abandonate de hiene. El mă și apăra. De bivoli, de rinoceri, de crocodili, de lei. Îmi era frică de șerpi. Domesticise unul, pe care îl îndopa cu muște și insecte și pe care îl făcea să danseze cântându-i din fluier. Cânta foarte bine. Își exprima, la fluier, sentimentele și temerile. Era foarte vesel. Trăia sub o stâncă mare, într-o cavernă unde mă găzduise. Îl iubeam.

Îmi amintesc foarte bine prima mea emoție de copil. Am dormit totdeauna mult. Îmi plăcea să dorm. Mă culcam în grotă odată cu ziua și mă trezeam odată cu ziua. Într-o noapte, nu mai știu exact din ce motiv, poate din curiozitate (eram deja curios) sau poate din cauza unui coșmar, m-am trezit fără zgomot și m-am furișat afară din cavernă. Era o noapte întunecoasă. Bine înfășurat în pielea de șacal sau de gazelă, m-am așezat pe pământ, cu ochii larg deschiși. Deodată, în mijlocul unui luminiș din inima pădurii a apărut o strălucire. Cu o viteză incredibilă, răsărea soarele. Am scos un strigăt. Înțelesesem deja că forțe misterioase lucrează în cer.

O surpriză încă și mai mare, care mergea până la angoasă, a pus stăpânire pe mine ceva mai târziu. Rho – el îmi zicea Rha, eu îi ziceam Rho, n-am știut niciodată de ce – mă ducea adesea, seara, la vânătoare cu el. Se înnoptase deja. Era cald și foarte liniște. Stelele străluceau. Nu era niciun nor pe cer. Niciun zgomot. Păsările tăcuseră. Din când în când, în depărtare, se auzea un răget sau o furișare

printre ierburile înalte. Era lună plină. Mă simțeam bine. Mă invadea un sentiment curios, care mergea mai departe decât tăcerea organelor și suplețea mișcărilor. Era ceva care urma să joace un rol important de-a lungul vieții mele: era fericirea. Deodată, fără vreun zgomot, luna fu parcă înhățată de un dragon invizibil care, după ce i-a ronțait o margine, avansa către inima ei cu o lentoare înfricoșătoare. L-am privit pe Rho. Tremura. Spaima ne-a pus la pământ. Totul devenea sumbru. S-ar fi zis că o noapte punea stăpânire pe noapte. Nu eram nici idioți, nici fri-coși. Rho era curajos și foarte inteligent. Privea lumea și o înțelegea. Clănțănea din dinți. M-a strâns în brațe. Dacă dispărea luna, orice devenea posibil. Chiar ce era mai rău. Era puțin probabil ca soarele să mai apară a doua zi. Restul nopții, după ce ne-am întors în caverna noastră, l-am petrecut în brațele lui Rho. Mă întreb, nu știu, dacă nu cumva a profitat puțin de asta. În zori, ziua revenea. Atunci Rho sărută pământul, luă niște praf în mâini, și-l puse în păr și rosti niște chestii neclare.

O a treia experiență, după doar câteva luni, când eram încă foarte tânăr, a fost și mai excitantă. Era frig. Rho adunase crengi, ierburi uscate, nuielușe, crengile unui copac bătrân doborât de trăsnet și înălțase pe o piatră mare și netedă un soi de piramidă fragilă care avea o deschizătură la bază. A luat câte un silex în fiecare mână și s-a apucat să le frece unul de altul, ținând între ele o crenguță. A trebuit să așteptăm mult timp. Dar, dintr-odată, au izbucnit scântei din silexuri și au dat foc crenguței pe care Rho a aruncat-o iute la baza piramidei. S-a făcut cald. În mormăielile admirative și strigătele de bucurie ale celor adunați în jurul rugului (vreo jumătate de duzină sau chiar vreo zece), un foc mare se ridică spre cer.

Nu era prima dată când vedeam cum lucrează focul. Din cauza fulgerului sau a unei puteri misterioase și rele, o întreagă fâșie de pădure arsese deja sub ochii mei. Știam că, asemenea unei ființe vii care dansează, locuit de forțe care ne depășesc de departe, focul luminează, încălzește, arde și distruge. Dar nu asistasem la acest spectacol uimitor: cum izvorăște focul din mâinile unui om ca și mine și cum e domesticit. I-am dat lui Rho numele de Stăpânul focului.

Descoperirea focului, îndrăznesc să spun, urma să aibă consecințe incalculabile. Am fost acuzat adesea, când evocam amintirea lui Rho și a aventurilor sale, că exagerez puțin. Nu cred. Stăpânirea focului urma să schimbe lumea. Dar și s-o complice. În stadii succesive, războiul focului urma să ne opună pe unii altora. Fiecare voia, la rândul său, să fure focul sacru și să-l folosească în propriul avantaj. Cele patru motive principale de conflict în copilăria mea erau apa, hrana, focul și femeile. Aș putea adăuga pe această temă fapte, amintiri, anecdote. Da, sigur, oamenii iubesc și cultivă – sau pretind că iubesc și cultivă – ideile, convingerile, sentimentele, pasiunile. Dar se pot lipsi de asta. În schimb, nu se pot lipsi, sub amenințarea cu moartea, să mănânce și să bea. La început, cea mai mare parte a zilelor mele a fost ocupată de preocuparea pentru hrană și apă. Putem lăsa femeile pentru mai târziu. De la un capăt la altul al lungii mele vieți, au ocupat primul loc. Să nu le pierdem din vedere. Nu vom înceta să le regăsim.

Mai era ceva în timpurile grele și glorioase ale îndepărtatelor mele origini. Îmbrăcămintea și uneltele. Îmbrăcămintea era destinată inițial să ne protejeze de frig. Dar, destul de repede, necesității practice i s-a adăugat preocuparea pentru confort, distincție, eleganță, futilitate. Nu-mi mai amintesc când mi-a venit ideea să-mi acopăr

părțile sexuale. Rho și le exhiba cu plăcere. Probabil că, rușinat de comparație, eu eram mai rezervat. Știam, desigur, că trebuie să avem grijă de corpurile noastre. Modul de a le proteja ne era indiferent. Cea mai mare parte a veșmintelor noastre era făcută din piele de animale. Nu era interzis să le ornezi cu flori, cu pene, cu fibule lucrate. Dar esențialul era în altă parte.

Esențialul era în uneltele noastre. Erau rare. Rho poseda deja un număr respectabil de unelte, pe care le confecționase cu mâna lui. Mâna juca un rol foarte important în copilăria mea. Noi aveam brațe și picioare care ne permiteau să acționăm și să stăm drepti. Aveam cap, inimă, vintre în care începeau să se agite ideile și pasiunile. Mai ales, aveam două mâini. Asemenea capului sau picioarelor, sau poate mai mult ca ele, mâinile ne făceau regii creației. Fabricau unelte.

Uneltele ne ordonau viața. Pentru a supraviețui, trebuia să vânam, să pescuim, să tăiem, să tranșăm. Unele unelte făcute cu mult efort erau indispensabile pentru a obține altele, și mai prețioase. La vânătoare și la pescuit se foloseau săgeți, vârfuri, fire care aveau nevoie pentru a fi fabricate, la rândul lor, de unelte mai grosiere. Armele care ne permiteau să trăim trimiteau la unelte. Existau unelte și uneltele uneltelor. Toate erau necesare pentru existența cotidiană și erau mândria proprietarilor lor. Rho își iubea uneltele și avea grijă de ele. Pământul, apa, aerul, lumina erau ale tuturor – sau cel puțin ale celor care știau să se folosească de ele pentru vânătoare, pentru pescuit în lacuri și râuri, pentru foc. Bunurile noastre, care ignorau legile economiei moderne, se rezumau la câteva piei de animale și la un anumit număr de unelte pe care le duceam cu noi laolaltă cu cetele noastre când ne deplasam în lungi expediții.

Aceste expediții aveau motive foarte diverse: epuizarea resurselor locale, plictiseala născută din obișnuință, o curiozitate față de alte locuri care devenea tot mai puternică și nutrea visuri din ce în ce mai ambițioase, teama de dușmani redutabili de care trebuia să fugi, dar mai ales clima și, totodată, mediul înconjurător.

Clima se schimba. Lent. Dar se schimba. În tinerețea mea nu trăiam suficient pentru a simți cu forță efectele acestei schimbări. Dar devenea cu siguranță un subiect de preocupare. Probabil pentru că eram creaturi care își amintesc într-un mod obscur de trecut și care visează mereu altceva, seara, lângă foc, începeau să curgă legendele venite dinspre generațiile trecute.

Nu mai eram un copil căruia îi scapă propriul destin. Rho, Stăpânul focului, pe care îl iubisem atât, murise. Îi luam locul. Deveneam mai îndrăzneț. Vorbeam mai liber. Îmi veneau idei. Și cuvinte pentru a le exprima. Dimineața, înainte de plecarea la vânătoare, sau seara când mă întorceam, o nouă ocupație puneă stăpânire pe mine. Pentru a alunga soarta potrivnică, desenam mici lucruri care mi se păreau importante pe pereții cavernelor unde locuiam: copaci, animale, visuri, soarele sau luna, mâini, imaginea pe care o aveam despre Rho. Semenii mei își băteau joc de mine sau mă priveau cu neîncredere. Dar unii îmi spuneau că li se pare destul de drăguț ce fac.

Lupii m-au interesat întotdeauna. Mi-era teamă de ei și mă atrăgeau. Cu răbdare, reușisem aproape să mă împrietenesc cu unii dintre ei. Un lup dintre mulți alții se atașase de mine. Dispărea adesea. Revenea întotdeauna, uneori plin de sânge. Îl vedeam umblând pe lângă mine. Într-o zi mi-am făcut curaj și aproape că l-am atins. Nu m-a mușcat. A sfârșit prin a mă însoți în mai multe expediții,

urmându-mă ca o umbră. Încercasem să împlânzesc și un crocodil și câteva păsări, pe care încercam să le atrag cu fructe și grăunțe. De fiecare dată a fost un eșec. Lupul, dimpotrivă, s-a obișnuit cu mine. De-aici am căpătat o poreclă: omul cu lupul.

Celor mai atenți dintre noi mă apucam să le povestesc marile fapte ale bătrânului meu maestru și ce mă făcuse să înțeleg dintr-un trecut dispărut din care nu rămăseseră decât resturi care luau forma amintirilor. Ieri, pădurea fusese mai puțin deasă și mai mare. Ieri era apă peste tot. Ieri, soarele era mai puțin cald. Ieri, pământul era mai puțin uscat. Lumea din jurul nostru încetase treptat să fie verde, pentru a vira către ocru și galben. Praful luase locul plantelor și crengilor și frunzelor pe copaci. Cei mai bătrâni dădeau din cap: era mai bine înainte. Știți ce sunt zvonurile. Un zvon se răspândește. Ieri sau alaltăieri, torenți de apă căzuseră pe pământ, aducând dezastre și fecunditate. Și apoi, pe același pământ unde totul se schimba tot timpul, s-a abătut seceta.

Din vremuri imemoriale, mulți dintre noi plecaseră deja. Nu se mai întorseseră niciodată. Nu mai știam nimic despre ei. Ne venea un chef arzător să-i urmărim și să plecăm și noi.

Spiritele se încingeau. Eram mai puțin izolați. Călători veniți de aiurea ajungeau până la noi. Ne era greu să-i înțelegem. Sunt tentat să cred că un rol important l-au jucat copiii. Când eram foarte mic, cei care contau erau bătrânii. Cei care nu muriseră. Micul număr de supraviețuitori care acumulaseră atâta experiență și atâtea amintiri. Pe oamenii veniți de aiurea cu care se întâmpla să ne întâlnim, care nu semănau cu noi și de care ne era frică, i-am omorât. Uneori i-am mâncat. Uneori i-am sacrificat

pentru puterile misterioase cărora le datoram soarele, luna, noaptea și ziua, sănătatea, o vânătoare bună, un pescuit bogat. A curs mult sânge. Unora dintre ei, despre care ne întrebam dacă sunt într-adevăr oameni, le-am lăsat viața. Le-am dat munci pe care noi nu voiam să le facem. Trebuia să meargă să caute apă, pădure, lemne, ierburi, adesea din ce în ce mai departe. Nu erau egalii noștri. Dar erau copii pe care nu-i omorâserăm. Acești copii se înțelegeau cu ai noștri mai bine decât bătrânii sau adulții. Prin ei ajungeau la noi povești uimitoare despre regiuni îndepărtate, aflate dincolo de pădurea amenințată de colinele uscate. Regiuni unde forțele magice ale soarelui și ale ploii păreau să se înțeleagă destul de bine.

Erau acolo, în depărtare, păduri ca a noastră. Erau și fluvii și lacuri. Erau și întinderi de apă atât de mari încât era imposibil să le traversezi, iar cei care încercaseră asta nu se mai întorseseră niciodată. Totul mergea ușor în aceste ținuturi binecuvântate unde se ridicau edificii de piatră și de lemn numite case și chiar vaste reședințe în care locuiau descendenții zeitelor și zeilor numiți regi și regine: palate. În imaginația alor mei, aceste țări ale soarelui-răsare căpătau o alură fabuloasă. Viața, la noi, devenea din ce în ce mai dură. O poftă irezistibilă de a merge în alte locuri să vedem dacă iarba era mai verde punea stăpânire pe noi.

Plecam. Plecam mulți, în valuri succesive. Am plecat cu ai mei pentru a nu mai reveni niciodată. Nu ne mai întorceam asupra trecutului nostru. Visam înainte. Îmbătrânisem. Priveam în jurul meu. Îmi aminteam de Rho, dar era mort. Reflectam. Vorbeam tot mai repede. Cuvintele mă amuzau. Lumea era frumoasă. Și mai era și altceva de descoperit în afară de pădurea mea primordială și copacii în care mă cățăram. Mergeam.

Multă vreme mă deplasasem de jos în sus și de sus în jos. Acum mergeam drept în față, cu capul sus, nerăbdător și curios. Soarele nu înceta să se înalțe în fața noastră. Descopeream cu stupefăcție, cu admirație o lume nouă despre care nu aveam nicio idee: popoare, limbi, orașe, religii, filosofi și regi.

CUPRINS

Stăpânul focului și omul cu lupul	7
Orașe și zei	16
„Visează, visează, Cefisa, la această noapte crudă...”	21
Primăvara istoriei.....	25
Am plâns la moartea lui.....	32
Dumnezeu și Cezarul	36
Sfârșitul unei lumi.....	42
Frații dușmani.....	52
Stupor mundi.....	61
Mizeria și credința.....	68
Mituri și legende din orient	76
„Mergi! Hai, mergi!”	84
Brioșa Biancăi Capello.....	90
Nou sub soare.....	102
Fericire, muncă, putere, progres	109
Un golan și trei uriași	112
Război și pace	116
Triumful unei limbi	122
Geniul și gloria	131

Un miracol.....	138
Și mai sus.....	144
O Europă franceză	157
Prevestirea, așteptarea, promisiunea	162
Se sfârșește o lume, începe alta	172
Schimbarea vieții.....	180
Amantul Bellilotei	187
Cauza poporului	198
În timpul lucrărilor, casa rămâne deschisă	204
O șuviță de păr	209
Popoarele împotriva popoarelor.....	215
Mai puternic decât puterea și la fel de frumos ca arta.....	224
Știința și biserica.....	231
Despre buna utilizare a catastrofelor	237
„Să fiarbă-n inimi răzvrătirea, să-nceapă al lumii vechi apus!“ ...	242
Și voi trăi mereu	251
Când nu va mai fi nimeni să-și amintească de nimic	258
O frumusețe pentru totdeauna	263
Poate doar Dumnezeu?... ..	265
Ultima mea mască.....	266

WITH LOVE,
BAROQUE

& SAVOIR-VIVRE®

O colecție de formare și rafinare a personalității, *à la légère*, fără nicio declarație de intenție programatică.

Enciclopedii și alte lucrări capabile să corecteze micile imperfecțiuni și să răspundă la marile întrebări cu grație, umor și inteligență, pentru cititorii care își caută bucurii oneste într-o lume a speranțelor amânate.